

Schola Maastricht

Hans Heykers · dirigent

Vergelden, Vergeven, Verzoenen

vrijdag 21 september · 23.00 - 23.45 uur

BERGPORTAAL SINT SERVAASBASILIEK



i. 'Kaïn, waar is je broer?'

Haat en vergelding in het oude Testament

RESPONSORIUM Ubi est Abel

ii. Slacht- en Brandoffers

Hoe de mens God tot verzoening tracht te bewegen

RESPONSORIUM Aedificavit Noe

OFFERTORIUM Sanctificavit Moyses

RESPONSORIUM Tentavit Deus Abraham

iii. 'Scheurt uw harten, niet uw kleren'

Verzoening wordt bij de profeten een innerlijk werk, een geestelijke zaak: de verzoening van harte.

RESPONSORIUM Scindite corda vestra

ANTIPHONA Immutemur habitu

ANTIPHONA Iuxta vestibulum

LECTIO (Hosea 11, 1-9)

iv. Jezus biedt een nieuw kader

ANTIPHONA Cum facis eleemosynam

ANTIPHONA Si offers munus

v. Mensen mogen Gods vergeving beleven

De verloren zoon

ANTIPHONA Vadam ad patrem

RESPONSORIUM Pater peccavi in coelum

COMMUNIO Oportet te, fili gaudere

Zacheüs

ANTIPHONA Zachaeae, festinans descende

De overspelige vrouw

ANTIPHONA Inclinavit se Jesus

COMMUNIO Nemo te condemnavit

vi. God voltooit zijn verzoeningswerk met mensen in de zelfgave van zijn Zoon

ANTIPHONA Proprio Filio suo

COMMUNIO Pascha nostrum

vii. De uitstorting van de Heilige Geest voltooit het verzoeningswerk in de hele schepping.

OFFERTORIUM Factus est repente

Schola Maastricht Franco Ackermans, Lucas Blommers, Frans Gommers, Patrick Heckmans, Hans Heykers, Felix Kranen, Vincent Kusters, Jo Louppen, Bernhard Pfeiffer, Ed Smeets, Mathieu Vermeulen, Wim Vluggen

vrijdag ♦ 23.00

Toelichting

'Kaïn, waar is je broer?' Wie het zoekt in vergelding, laadt schuld op zich. Hij leeft niet meer in eenheid en harmonie met zijn naaste, noch met zichzelf, evenmin met God. Het mag niet verbazen dat de bijbelse geschiedenis daarom doortrokken is van het verlangen naar en het waarmaken van vergeving en verzoening.

De oudtestamentische mens zoekt zijn zonden te delgen en God tot genade te stemmen, door het brengen van brand- en slachtoffers. De gezangen over de offers van Noach en Mozes vertellen het ons. Heel bijzonder komt deze offerzin naar voren in het gezang over het offer dat Abraham zou moeten brengen: moet hij werkelijk zijn eigen zoon offeren? Op het allerlaatste moment echter weerhoudt een engel van de Heer hem en drukt hem op het hart dat God zijn offerbereidheid aanvaard heeft.

De profeten in het Oude Testament plaatsen met hun kritiek op de heersende cultuur geheel andere accenten: gehoorzaamheid aan de offercultus is van geen enkele waarde als ondertussen niet gestreefd wordt naar grotere sociale rechtvaardigheid. Amos en Micha spuien hun aanklachten en roepen op tot wat ook Joël krachtig betoogt: 'Scheur je hart, niet je kleren!' God toont zich door dat alles heen immer tot verzoening bereid.

Jezus' verkondiging in het Nieuwe Testament vervolmaakt de spirituele dimensie van bekering en verzoening: niet de offergave telt, maar de verzoening van harte en onder elkaar. Die is nodig alvorens überhaupt tot het offeraltaar te kunnen naderen. De mensen van het Nieuwe Testament mogen leven vanuit de onvoorwaardelijke vergevingsgezindheid van God, zoals we die kennen uit de verhalen van de verloren zoon, de tollenaar Zacheüs en de overspelige vrouw.

Beeldhouwwerk in het Bergportaal van de Sint Servaasbasiliek.

Boven de deur drie scènes uit het leven van Maria, omlijst door archivolten: boogversieringen met aartsvaders, profeten, heiligen en koningen.



Hoogtepunt van Gods verzoeningswerk is de gave van zijn eigen Zoon. Men spreekt over Christus als het Paaslam: in dat beeld komen alle voorafbeeldingen van offer, priester en altaar samen. Uiteindelijk loopt Gods verlossingswerk uit op Pinksteren, de dag waarop de Geest des Heren over allen uitgestort werd. De Geest van de Heer die over vergelding heen uit is op vergeving en verzoening. ❖

Bernhard Pfeiffer

Teksten

I. 'Kaïn, waar is je broer?'

Haat en vergelding in het oude Testament

RESPONSORIUM

Ubi est Abel

Ubi est Abel tuus? Dixit Dominus ad Cain.
Nescio, Domine, numquid custos fratris mei
sum ego? Et dixit ad eum: Quid fecisti?
Ecce vox sanguinis fratris tui Abel
clamat ad me de terra.
V. Maledicta terra in opera tuo, quae aperuit os
suum, et suscepit sanguinem fratris tui de manu
mea. Ecce vox...

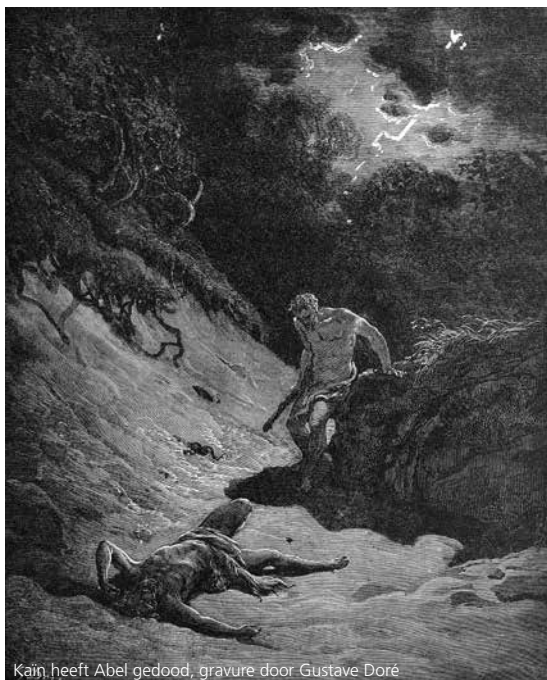
II. Slacht- en Brandoffers

Hoe de mens God tot verzoening tracht te bewegen

RESPONSORIUM

Aedificavit Noe

Aedificavit Noe altare Domino,
offerens super illud holocaustum:
odoratus est Dominus odorem suavitatis
et benedixit eis:
Crescite et multiplicamini et replete terram.
V. Ecce ego statuam pactum meum vobiscum
et cum semine vestro post vos.
Crescite...



Kaïn heeft Abel gedood, gravure door Gustave Doré

'Waar is uw broer Abel?', zei de Heer tot Kaïn.
(Hij antwoordde:) 'Ik weet het niet, ben ik dan mijn
broeders hoeder?' En Hij zei: 'Wat hebt u gedaan?
Hoor, het bloed van uw broer Abel roept uit de
grond naar Mij?'
V. Daarom zult u vervloekt zijn, verbannen van de
grond die zijn mond heeft geopend om uit uw hand
het bloed van uw broer te ontvangen!
(Genesis 4,9-10)

Toen bouwde Noach een altaar voor de Heer
en droeg op het altaar brandoffers op:
de Heer rook de aangename geur en zegende
hen (Noach en zijn zonen) (en zei tot hem):
Wees vruchtbaar, word talrijk en bevolk de aarde.
V. Nu sluit Ik mijn verbond met u
en met uw nageslacht.
Wees...
(Genesis 8,20-21; 9,1.9)

OFFERTORIUM

Sanctificavit Moyses

Sanctificavit Moyses altare Domino, offerens super illud holocausta et immolans victimas: fecit sacrificium vespertinum in odorem suavitatis Domino Deo in conspectus filiorum Israel.

Mozes wijdde de Heer een altaar, bracht daarop brandoffers en slachtte offerdieren. Hij bracht een avondoffer tot een liefelijke geur voor God de Heer, ten aanschouwen van de kinderen van Israel. (Exodus 24,4-5)

RESPONSORIUM

Tentavit Deus Abraham

Tentavit Deus Abraham et dixit eum: tolle filium tuum, quem diligis, Isaac, et offerens illum in holocaustum. Super unum montium, quem dixero tibi. *℣.* Vocatus quoque a Domino respondit, Adsum: et ait ei Dominus. Super...

God stelde Abraham op de proef en zei tegen hem: Neem uw zoon die u liefhebt, Isaak, om hem als brandoffer op te dragen. Op de berg die Ik u zal aanwijzen. *℣.* Toen hij dan geroepen werd door de Heer, heeft hij geantwoord: 'Hier ben ik', en de Heer heeft tot hem gesproken. Op... (Genesis 22,1.2.11)

III. 'Scheurt uw harten, niet uw kleren'

Verzoening wordt bij de profeten een innerlijk werk, een geestelijke zaak: de verzoening van harte.

RESPONSORIUM

Scindite corda vestra

Scindite corda vestra et non vestimenta vestra: et convertimini ad Dominum Deum: Quia benignus et misericors est. *℣.* Derelinquant impius viam suam et vir iniquus cogitationes suas et revertatur ad Dominum et miseribitur eius. Quia...

Scheur uw hart, niet uw kleren, Keer u om tot de Heer uw God: want Hij is genadig en barmhartig. *℣.* De goddeloze moet zijn weg verlaten, de boosdoener zijn gedachten en terugkeren naar de Heer, die zich over hem ontfermen zal. Want hij... (Joël 2,13; Jesaja 55,7)

ANTIPHONA

Immutemur habitu

Immutemur habitu in cinere et cilicio: ieiunemus et ploremus ante Dominum: quia multum misericors est dimittere peccata nostra Deus noster.

Laten we onze kleding veranderen in zak en as: rouwend en wenend voor de Heer, want in zijn grote barmhartigheid vergeeft onze God ons onze zonden. (Joël 2,12-13)

ANTIPHONA

luxta vestibulum

luxta vestibulum et altare plorabunt sacerdotes
et levitate ministri Domini, et dicent:
Parce Domine, parce populo tuo: et ne dissipes ora
clamantium ad te, Domine.

Laat tussen voorhal en het altaar de priesters en die
de dienst van de Heer verrichten, wenen en zeggen:
Spaar uw volk, Heer, en laat de mond
niet verstommen van hen die U loven, Heer.
(Joël 2,17; Ester 13,7)

LECTIO

Cum puer esset Israel, dilexi eum et ex
Aegypto vocavi filium meum. Quanto
magis vocabam eos, tanto recesserunt a
facie mea; ipsi Baalim immolabant et
simulacris sacrificabant. Et ego dirigebam
gressus Ephraim, portabam eos in brachiis
meis, et nescierunt quod curare eos. In
funiculis humanitatis trahebam eos, in
vinculis caritatis; et fui eis, quasi qui
elevant infantem ad maxillas suas, et
declinavi ad eum, ut vescetur. Quomodo
dabo te, Ephraim, tradam te, Israel?
Convertitur in cor meum, simul exardescit
miseratio mea. Quoniam Deus ego et non
homo, in medio tui Sanctus et non veniam
in terrore.

Toen Israël nog jong was, kreeg ik hem lief en uit
Egypte heb Ik mijn zoon geroepen. Maar hoe Ik hen
ook riep, zij liepen van Mij weg. Zij brachten offers
aan Baäls en brandden wierook voor godenbeelden,
en dat terwijl Ik toch degene ben die Efraïm heeft
leren lopen, die hem bij zijn armen heeft genomen.
Zij echter wilden maar niet weten, dat Ik het was die
hen beschermdde. Met zachte leidsels heb Ik hen
gemend, met teugels van liefde. Ik was voor hen als
degenen die het juk optillen wanneer het tegen de
kaken drukt. Ik gaf hem zijn voedsel. Hoe zou ik u
echter kunnen opgeven, Efraïm, u kunnen uitleveren,
Israël? Mijn hart slaat over, heel mijn binnenste wordt
week. Want Ik ben God, Ik ben geen mens, Ik ben de
Heilige in uw midden. Ik laat mij niet gaan in mijn
toorn. (Hosea 11,1-4.8.9)

iv. Jezus biedt een nieuw kader

ANTIPHONA

Cum facis eleemoosynam

Cum facis eleemoosynam,
nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.

Als ge een aalmoes geeft, laat dan
uw linkerhand niet weten wat uw rechter doet.
(Matteüs 6,3b)

ANTIPHONA

Si offers munus

Si offers munus tuum ante altare, et recordatus
fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te,
relinque ibi munus tuum ante altare
et vade prius reconciliari fratri tuo;
et tunc veniens offeres munus tuum dicit Dominus.

Als ge dus uw offergave naar het altaar brengt, en
het schiet u te binnen dat uw broer iets tegen u
heeft, laat dan uw offergave daar voor het altaar
achter, en ga u eerst verzoenen met uw broeder;
en kom dan terug om uw offergave aan te bieden.
(Matteüs 5,23-24)

v. Mensen mogen Gods vergeving beleven

De verloren zoon

ANTIPHONA

Vadam ad patrem

Vadam ad patrem meum et dicam ei:
Pater, fac me sicut unum ex mercennariis tuis.

Ik ga terug naar mijn vader. Ik zal hem zeggen:
Vader, handel met mij als een van uw dagloners.
(Lucas 15,18)

RESPONSORIUM

Pater peccavi in coelum

Pater peccavi in coelum, et coram te:
iam non sum dignus vocari filius tuus:
Fac me sicut unum ex mercenariis tuis.
V. Quanti mercenarii in domo patris mei
abundant panibus, ego autem hic fame pereor!
Surgam et ibo ad patrem meum,
et dicam ei.
Fac...

Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en tegen u;
ik ben niet meer waard om uw zoon te heten,
behandel me als een van uw dagloners.
V. Zoveel dagloners in het huis van mijn vader
hebben brood in overvloed, en ik verga hier van de
honger! Ik zal opstaan en gaan naar mijn vader.
Ik zal hem zeggen:
Behandel me...
(Lucas 15,18.17)

COMMUNIO

Oportet te, fili gaudere

Oportet te, fili gaudere,
quia frater tuus mortuus fuerat,
et revixit;
periapt, et inventus est.

Zoon, we moeten feestvieren en blij zijn,
want die broer van je was dood
en is weer levend geworden,
hij was verloren en is teruggevonden.
(Lucas 15,32)

Zacheüs

ANTIPHONA

Zachaeae, festinans descende

Zachaeae, festinans descende,
quia hodie in domo tua oportet me manere.
At ille festinans descendit
et suscepit illum gaudens in domum suam.
Hodie huic domui
salus a Deo facta est, alleluia.

Zacheüs, kom vlug naar beneden;
vandaag moet Ik in uw huis verblijven.
Hij kwam vlug naar beneden
en ontving Hem met vreugde in zijn huis.
Vandaag is dit huis van Godswege
heil ten deel gevallen, alleluia
(Lucas 19,5.6.9)

De overspelige vrouw

ANTIPHONA

Inclinavit se Iesus

Inclinavit se Iesus, scribebat in terra:
Si quis sine peccato est, mittat in eam lapidem.

Iezus bukte zich en schreef met zijn vinger op de grond:
Wie van u zonder zonde is, werpe de steen op haar.
(Johannes 8,6-7)

COMMUNIO

Nemo te condemnavit

Nemo te condemnavit, mulier?

Nemo, Domine. Nec ego te condemnavo:
iam amplius noli peccare.

Heeft niemand u veroordeeld, vrouw?

Niemand, Heer. Ik veroordeel u ook niet:
zondig voortaan niet meer.
(Johannes 8,10.11)

vi. God voltooit zijn verzoeningswerk met mensen in de zelfgave van zijn Zoon

ANTIPHONA

Proprio Filio suo

Proprio Filio suo non pepercit Deus,
sed pro nobis omnibus tradidit illum.

Hij heeft zelfs zijn eigen Zoon niet gespaard;
maar voor ons allen heeft Hij Hem overgeleverd
(Romeinen 8,32)

COMMUNIO

Pascha nostrum

Pascha nostrum immolates est Christus, alleluia:
itaque epulemur in azymis sinceritatis et veritatis,
alleluia, alleluia, alleluia.

Christus, ons paaslam, is geslacht, alleluia;
laten wij dan feest vieren met het zuivere brood
van reinheid en waarheid, alleluia, alleluia, alleluia.
(1 Korinte 5,7-8)

vii. De uitstorting van de Heilige Geest voltooit het verzoeningswerk in de hele schepping.

OFFERTORIUM

Factus est repente

Factus est repente de caelo sonus
tamquam advenientis spiritus vehementis et replevit
totam donum ubi errant sedentes, alleluia.
¶ Et apparuerunt Apostoli dispertitae linguae
tamquam ignis, seditque supra singulos eorum;
et replete sunt omnes Spiritu Sancto et coeperunt
loqui magnolia Dei. Alleluia

Plotseling kwam uit de hemel een gedruis
alsof er een hevige wind opstak daar waar zij
gezeten waren, alleluia:
¶ En er verschenen hun vurige tongen, die zich
verspreidden en zich op ieder van hen neerzetten.
Zij raakten allen vol van de Heilige Geest en begonnen
te spreken van Gods grote daden. Alleluia.
(Handelingen 2,2,4)

Schola Maastricht

Schola Maastricht bestaat uit beroepsmuzici die zich tijdens en na hun conservatoriumopleiding vanuit hun eigen discipline (zang, koordirectie, orgel, schoolmuziek en muziektheorie) hebben gespecialiseerd in het gregoriaans. Het merendeel van hen volgde gedurende vier jaar een post-conservatoriale opleiding Gregoriaans aan het Maastrichts Conservatorium bij dr. Alfons Kurris. Gedurende deze cursus werden op deelgebieden

als retorica, articulatieprincipes en modaliteit gastcolleges gegeven door de specialisten Godehard Joppich, Johannes Berchmans Göschl en Kees Pouderoijen. Na de opleiding ontstond de behoefte om als groep zingend en studierend bij elkaar te blijven en zo werd in 1994 onder supervisie van Alfons Kurris de Schola Maastricht opgericht. De Schola Maastricht baseert zich in zijn semiologische interpretatie met name op de handschriften van Sankt

Gallen en Metz uit de tiende eeuw. Bij reconstructies volgt de Schola de werkwijze en principes zoals die in de *Vorschläge zur Restitution* van de Beiträge zur Gregorianik gehanteerd worden.

Radio- en televisieopnamen werden gemaakt door KRO, VPRO, NCRV en Omroep Limburg. De Schola Maastricht nam met succes deel aan het gregoriaans festival in Watou 2000/2012 (B), het festival les Académies Musicales in Saintes, het Festival van Vlaanderen, het festival L'Europe et l'Orgue in Maastricht, het Nederlands Gregoriaans Festival (2006, 2010, 2012 en 2016), het Gregorianisches Chorfestival in Vac (Hongarije, 2002 en 2005) en het AISCGre-congres in Hildesheim 2003 en in Poznan 2011.

De Schola is niet verbonden aan een kerk of parochie en treedt voornamelijk op in concertante vorm.

Hans Heykers

Hans Heykers studeerde aan het Conservatorium Maastricht de hoofdvakken orgel en theorie der muziek. Aan hetzelfde instituut studeerde hij ook kerkmuziek en gregoriaans. Na zijn conservatoriumopleiding volgde hij nog enkele masterclasses interpretatie en improvisatie. Als zanger en organist verleende hij zijn medewerking aan diverse radio- en cd-opnamen. Van 1994 tot 2004 was hij zanger bij kamerkoor Studium Chorale.

Van 1998 tot 2012 was Hans Heykers als organist verbonden aan de Onze Lieve Vrouwebasiliek in Maastricht. Sinds 2013 is hij dirigent van de Cappella Sancti Servatii van de Servaasbasiliek in Maastricht. Verder is hij dirigent van Vocaal Ensemble Silhouet uit Roermond.

❖ Les Chantres du Thoronet
zaterdag 22 september · 12.15 - 13.30 uur
SINT SERVAASBASILIEK · € 18

Gregoriaans op de wegen naar Compostela

Mis voor de Heilige Jacobus
uit de Codex Calixtinus (12e eeuw)

De kerk van de cisterciënzerabdij van Le Thoronet staat bekend om haar fenomenale akoestiek, die treffende overeenkomsten vertoont met die van de Maastrichtse Sint Servaasbasiliek. Een uitnodiging aan de 'huiszangers' van de abdij van Le Thoronet ligt dan ook voor de hand. Nog niet eerder waren deze excellente Chantres du Thoronet in Nederland te beluisteren. Het programma dat zij brengen gaat over pelgrimage als boetedoening om vergeving en verzoening te verwerven.

Dit concert wordt opgenomen door L1 voor uitzending op zondag 2, 9 of 16 december 2018 tussen 18.00 en 21.00 uur in het programma 'De Klassieke Avond van L1', zie www.L1.nl

MUSICA SACRA MAASTRICHT IS EEN COPRODUCTIE VAN Stichting Musica Sacra en Theater aan het Vrijthof Maastricht. Filmselectie i.s.m. Lumière.

DIRECTEUR BESTUURDER Jean Boelen, directeur Theater aan het Vrijthof Maastricht
PROGRAMMACOMMISSIE Jacques Giesen (voorzitter); Jos Leussink (adviseur); Sylvester Beelaert, Fons Dejong, Susanne van Els, Bas Geerts en Lieke Wijnia
RAAD VAN TOEZICHT Jean Jacobs (voorzitter), Michel Cobben, Barbara de Heer, Bas Huyser en Eddy Klomp

PROJECTLEIDING & FONDSSENWERVING Fons Dejong **MARKETING & PUBLICITEIT** Hetty van Dongen **PRODUCTIE** Raf Meijers **REDACTIE** Philip Leussink, Jacinta Wetzter, Sylvester Beelaert en Fons Dejong **VORMGEVING** Philip Leussink **UITBALIE** Joyce Limpens-Paquay
TECHNISCHE COÖRDINATIE Sander Ronden **FACILITAIR** Claire Dullens en Nandi Nijsten
FINANCIËN Jos Spauwen

MUSICA SACRA MAASTRICHT wordt mede mogelijk gemaakt door Fonds Podiumkunsten, Provincie Limburg, Gemeente Maastricht, Theater aan het Vrijthof, Elisabeth Strouven Fonds, Toneelgroep Maastricht, Sphinxkwartier, Zuyd Hogeschool, Lumière, de Vrienden van Musica Sacra Maastricht en alle (concert-)locaties en samenwerkingspartners. De activiteiten worden mede mogelijk gemaakt door anonieme giften van particulieren. **MEDIAPARTNERS** NPO Radio4, NTR, KRO NCRV, L1, Dagblad de Limburger, RTV Maastricht.

STEUN HET FESTIVAL Voor een bijdrage vanaf € 40 geniet u als Vriend van Musica Sacra Maastricht vele voordelen. Zie voor meer informatie en aanmelding www.musicasacramaastricht.nl/vriend.

STICHTING MUSICA SACRA Vrijthof 47, 6211 LE Maastricht
info@musicasacramaastricht.nl • www.musicasacramaastricht.nl
[f](https://www.facebook.com/MusicaSacraMaastricht) facebook.com/MusicaSacraMaastricht • [t](https://twitter.com/FestivalMSM) @FestivalMSM | #MSM2018